

Stockholm 2019-06-20

Agenda 2030 och Sverige "Världens utmaning – världens chans" SOU 2019: 13

Agenda 2030 - Forums remissvar

Inledning

Forum är en nationell paraplyorganisation med lite drygt 40 medlemsorganisationer, framförallt riksorganisationer. Dessa innehåller sammanlagt ca 5800 lokalorganisationer som har verksamhet i landets alla län och kommuner. Forum var tillsammans med Concord-Sverige initiativtagare till den avsiktsförklaring om Agenda 2030 som numera drygt 90 organisationer har undertecknat i Sverige. Forum har i detta remissvar samrått med Concord Sverige.

Forum delar i allt väsentligt Agenda 2030 målens inriktning och andan i det förslag som Agenda 2030-delegationens betänkande innebär.

Forum hoppas att begreppet hållbar ekonomisk tillväxt kan fyllas med ett innehåll som respekterar de planetära gränserna, som ju inte är förhandlingsbara.

Forum vill också påpeka att även om vi allmänt stödjer Agenda 2030 så betyder det inte att andra internationella konventioner där mänskliga rättigheter har definierats är oviktiga. Agenda 2030 är ett resultat av en förhandling mellan världens länder, varav inte alla respekterar dessa mänskliga rättigheter. Det betyder att vi anser att de folkrättsligt kodifierade rättigheter som etablerats måste vidmakthållas och helst utvecklas ytterligare. Forum förutsätter att det riksdagsbundna målet om mänskliga rättigheter säkerställer detta.

Forum stödjer inriktningen i betänkandet vad gäller att Agenda 2030-arbetet måste vara en del av det pågående ordinarie arbetet i samhället, inte behandlas som ett separat projekt. Och vi stödjer också de beskrivna följderna av detta vilka konstateras i inledningen, dvs exempelvis att målen är oupplösligt sammanflätade. Det går inte att hållbart uppnå ett mål om de övriga inte uppnås. Och följden av detta som handlar om att styrningen av samhället kräver ett ledarskap som agerar långsiktigt och flexibelt.

Detta betyder dock att den etablerade ordningen i samhället där ansvarsområden hålls separerade från varandra inte längre är möjlig att fortsätta. Vi som samhälle måste hitta former för att vända perspektivet från sektoriell styrning till samhällsstyrning. Och detta är verkligen mycket enklare att säga än att göra. De föreslagna tilläggen i myndighetsinstruktionerna, utifrån de tre benen ekonomiskt, socialt och ekologiskt, är en start på att vrida

styrningen från det sektoriella till det generella och andra förslag förstärker detta. Men vi vill här poängtera att detta är ett mycket svårt och långsiktigt arbete. Precis som delegationen påpekar har Sverige många gånger högre mål än de som anges i Agenda 2030, men samtidigt konstaterar betänkandet "när dock inte resultaten upp till de svenska målsättningarna" och vidare konstateras "att de riksdagsbundna målen ofta saknar formuleringar som uttrycker hållbar utveckling i agendans breda bemärkelse".

Vi tror att den ambition om ansvarsutkrävande som ges uttryck för i civilsamhällets avsiktsförklaring tydligare än nu måste ses som en tillgång i arbetet för att uppnå målen. Det är endast om resultaten av den förda politiken löpande prövas i ett sammanhang som kännetecknas av transparens och tillit till demokratins metoder för problemlösning men också av att det får vara högt i tak, som vi kan bedriva samhällsstyrning och sluta gapet mellan målen och resultaten.

Och utifrån det saknar vi ett handslag, likt det som betänkandet föreslår mellan staten och regioner/kommuner, mellan staten och civilsamhället (se kommentar vid förslag 9.2). Vi menar att detta handslag borde beskrivas i en kommande proposition i avsnittet som handlar om civilsamhällets bidrag till agendans uppfyllande.

Kommentarer till enskilda förslag

5.1 Riksdagsbundet mål för genomförandet av Agenda 2030

Delegationens förslag: Regeringen bör i en proposition till riksdagen föreslå följande mål för genomförandet av Agenda 2030: "Sverige är ledande i genomförandet av FN:s Agenda 2030 för miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling både nationellt och internationellt".

Kommentar: Forum delar delegationens syn att det är viktigt att riksdagsbinda målen för Agenda 2030, för att det ger arbetet den tyngd som krävs, för att det kopplar målen till den statliga budgetprocessen samt för att det skapar förutsättningar för den politiska och folkliga förankring som krävs.

5.2 Agenda 2030 i den statliga budgeten

Delegationens förslag: Regeringen bör i en proposition till riksdagen åta sig att redovisa en Agenda 2030-bilaga i budgetpropositionen, fr.o.m. budgetpropositionen för 2022.

Kommentar: Forum ställer sig bakom förslaget. Det är för oss centralt att det skapas underlag för en fortsatt uppföljning av genomförandet. Om bilagan motsvarar detta så är det bra, annars anser vi att det behövs annan rapportering i det syftet.

6.1 En Agenda 2030-kommitté t.o.m. 2030

Delegationens förslag: Regeringen bör tillsätta en kommitté med uppdrag att t.o.m. 2030 kontinuerligt ta fram underlag till regeringen i form av uppföljning, utvärdering och förslag till åtgärder för att genomförandet av Agenda 2030 ska drivas framåt.

Kommentar: Forum ställer sig bakom förslaget att inrätta en Agenda 2030-kommitté. Om kommittén inte tillsätts, är risken mycket stor att Agendan förlorar aktualitet och prioritet, bland allt annat som ska göras.

Dock anser Forum att denna funktion i styrningen av staten och förlängningen kommuner, landsting och regioner, inte får utvecklas till en regering inom regeringen. Vi menar att givet dess uppdrag finns det en sådan risk vilken behöver särskild uppmärksamhet.

Vi menar också att denna roll, dvs att stimulera och styra utvecklingen, men utan att själv genomföra verksamhet är speciell och kräver ett särskilt förhållningssätt och kompetens. Det bör beredas särskilda tillfällen för kunskapsdelning till Agenda 2030-kommittén från exempelvis Delmos och Tillitsdelegationen som arbetar utifrån liknande uppdrag även om de är begränsade i scope jämfört med kommittén.

7.1 Agenda 2030 i det förvaltningspolitiska målet

Delegationens förslag: Regeringen bör ange mål för statsförvaltningens arbete att genomföra Agenda 2030 genom följande tillägg i det förvaltningspolitiska målet: "En innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling, genomförandet av Agenda 2030 och ett effektivt EU-arbete".

Kommentar: Forum har inget att invända mot förslaget även om vi inte ser ett specifikt värde i tillägget som vi tror bidrar konkret till måluppfyllelsen.

7.2 Ansvar för hållbar utveckling i myndighetsförordningen

Delegationens förslag: Regeringen bör tydliggöra att myndigheterna ska verka för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling genom att detta anges i 6 § myndighetsförordningens (2007:515).

Kommentar: Forum stödjer detta förslag om ett tillägg i myndighetsförordningen för att vi menar att är viktigt tydligt ge alla myndigheter klara instruktioner om att de långsiktigt ska verka för Agendans mål.

7.5 Hållbar upphandling i staten

Delegationens förslag: Regeringen bör ge de statliga myndigheterna i uppdrag att aktivt ställa hållbarhetskrav vid offentlig upphandling i den omfattning som regelverket medger. Regeringen bör samtidigt tillsätta en utredning inom Regeringskansliet för att ta fram en särskild förordning om hållbarhetskrav vid statliga myndigheters offentliga upphandling.

Kommentar: Forum stödjer detta förslag. Regeringen beskriver många uppdrag kring hur upphandlingen ska riktas till att bli ett verktyg för hållbarhet. Vi anser att det bör övervägas om §3 i Lagen om offentlig upphandling bör justeras så att ordet "bör" byts till "ska". Dessutom anser Forum att det exempel som sätts av Region Skåne i deras ambition att förenkla upphandlingsverktyget, bland annat för civilsamhällets organisationer, men också öka inslaget av dialog bör tjäna som ett föredöme för andra offentliga aktörer.

7.6 Hållbar utveckling i de offentliga utredningarnas arbete

Delegationens förslag: Regeringen bör ge de offentliga utredningarna i uppgift att analysera konsekvenserna i förhållande till miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling genom att detta anges i 15 § kommittéförordningen (1998:1474). Regeringen bör vidare tillsätta en utredning inom Regeringskansliet om hur stödet till de offentliga utredningarna ska utvecklas så att dessa ges tillräckliga förutsättningar att klara uppgiften.

Kommentar: Forum stödjer detta förslag.

8.1 Agenda 2030 i finansieringen av forskning och innovation

Delegationens förslag: Regeringen bör som ett underlag inför kommande forskningsproposition tillsätta en utredning inom kommittéväsendet eller Regeringskansliet om hur tvärdisciplinär kompetens kan stimuleras och premieras.

Kommentar: Forum stödjer detta förslag. Ideell Arena bör vara involverad som representant för idéburna sektorn i detta arbete.

8.2 Stärk kompetensen om hållbar utveckling hos dagens och morgondagens yrkesverksamma

Delegationens förslag: Regeringen bör ge Universitetskanslersämbetet i uppdrag att senast 2022 göra en utvärdering av universitets och högskolors arbete med att främja en hållbar utveckling för att följa det utvecklingsarbete som universitet och högskolor vidtagit för att leva upp till högskolelagens krav att främja hållbar utveckling i undervisningen och för att säkerställa att förändringen blir långsiktig och stabil.

Kommentar: Forum stödjer detta förslag. Vi vill påminna om att Civilsamhällesutredningen konstaterade att ”skolan bör få en tydligare roll i att öka ungas kunskap om civilsamhället” och att en förutsättning för det är att högskolor och universitet bedriver relevant forskning som resulterar i bra undervisningsmaterial. Civilsamhället har en viktig roll att spela i arbetet med Agenda 2030 och denna bör beskrivas i framtida utbildningsmaterial som kan användas i skolan. Forum föreslår att regeringen aviserar till Universitetskanslerämbetet att samråda med Ideell Arena i arbetet med utvärderingen.

8.3 Stärk barns och ungas kunskap om Agenda 2030

Delegationens förslag: Regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att:

– efter samråd med lämpliga aktörer ta fram ett förslag avseende innehåll, genomförande och finansiering av kompetenshöjande och stödjande åtgärder för pedagoger och skollära om lärande för hållbar utveckling utifrån Agenda 2030 och hur det fortsatta genomförandet av utbildningen för hållbar utveckling ska samordnas.

Kommentar: Forum stödjer detta förslag och påminner om att civilsamhällets roll i arbetet är viktigt att belysa, inte minst eftersom det sannolikt är den vägen som unga människor har lättast att engagera sig och därmed fortsätta lära sig om frågan och få möjlighet att vara aktiv medborgare.

9.2 Ett handslag mellan regeringen och SKL

Delegationens förslag: Regeringen bör ingå ett handslag med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) med en gemensam programförklaring för det fortsatta genomförandet av Agenda 2030 på lokal och regional nivå. SKL har i sin roll som medlemsorganisation för kommuner och landsting goda möjligheter att företräda dessa samlat i ett handslag.

Kommentar: Forum stödjer detta förslag. Vi anser dock att ett liknande handslag bör ingås med idéburna sektorn, med fördel genom de idéburna organisationerna i den nationella Överenskommelsen mellan regeringen och de idéburna organisationerna.

9.3 En regional tillväxt som bidrar till hållbar utveckling

Delegationens förslag: Regeringen bör i en proposition till riksdagen tydliggöra ansvaret för hållbar utveckling i det regionala tillväxtarbetet genom följande tillägg i målet för regional tillväxtpolitik:

”... utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft *i syfte att uppnå en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling*”.

Kommentar: Forum stödjer detta förslag.

Vi vill dock tillägga några exempel på när idéburna organisationer gemensamt samverkat med offentliga aktörer på ett sätt som vi menar bidrar till regional tillväxt och hållbar utveckling.

Ett sådant är då plattformar för civilsamhällesorganisationer tagit aktiv del i att utforma regionala utvecklingsplaner. Detta har gjorts av Nätverket idéburen sketor Skåne och SEÖN Social ekonomi i övre Norrland. På detta sätt har de regionala utvecklingsplanerna/strategierna kunnat få en bredd och förankring som annars är svår att uppnå.

9.4 Länsstyrelsens roll och regional samverkan i arbetet med Agenda 2030

Delegationens förslag: Regeringen bör ge länsstyrelserna i uppdrag att, i samverkan med andra aktörer inom länen, verka för att målen i Agenda 2030 nås samt sprida information om Agenda 2030-arbetet på lokal och regional nivå.

Kommentar: Forum stödjer detta förslag.

Ett exempel som bör uppmärksammas är den samverkan som Stockholms Länsstyrelse har på migrationsområdet genom ett IOP med Forum. Det som åstadkommit där är att en civilsammansaktör blir möjliggörare som både ökar informationsspridningen inom området, ökar kunskapsöverförandet mellan organisationerna och ökar dialogen mellan det offentliga och civilsamhället på området, så att integration och etablering av nyanlända fungerar bättre.

10.1 Nationellt Agenda 2030-forum

Delegationens förslag: Regeringen bör arrangera ett nationellt Agenda 2030-forum inför att Sverige lämnar en fördjupad nationell rapportering om genomförandet av Agenda 2030 till FN:s högnivåmöte för hållbar utveckling (HLPF).

Kommentar: Forum stödjer detta förslag. Med referens till det vi skrev i inledningen av detta remissvar om samhällsstyrning snarare än sektorstyrning, anser vi att det Agenda 2030-forum som förhoppningsvis arrangeras varje år, bör göras i samverkan med nationella Överenskommelsen.

10.2 Regionala Agenda 2030-forum

Delegationens förslag: Regeringen ger länsstyrelserna i uppdrag att arrangera regionala Agenda 2030-forum för olika sektorer och aktörer på lokal och regional nivå.

Kommentar: Forum stödjer detta förslag. Vi vill dock tillägga att i de fall det finns regionala nätverk eller plattformar för idéburna organisationer så bör dessa involveras i planering och genomförande.

11.7 Förstärkt lagstiftning om mänskliga rättigheter och utökad hållbarhetsrapportering

Delegationens förslag: Regeringen bör låta utreda en förstärkt nationell lagstiftning för företag och mänskliga rättigheter i enlighet med de internationella konventioner och riktlinjer som Sverige ratificerat.

Kommentar: Forum stödjer detta förslag. Vi vill dock tillägga att det behövs stöd både i att kartlägga och följa upp organisationers verksamhet. Det finns verktyg framtagna för företag av Ramböll och vi skulle gärna se att de fick i uppdrag att utveckla en version just för idéburna organisationer.

Betänkandet beskriver att det civila samhället är centralt för arbetet med hållbarheten. Det anser Forum är bra. Och det är med detta ställningstagande i betänkandet som utgångspunkt som Forum anser att det bör ingås ett handslag med civilsamhället, dels om samverkan men också om uppföljning (se förslag 9.2).

13.3 Bidragsgivning som del av genomförandet

Delegationens bedömning: Den statliga bidragsgivningen och bidrag från kommuner och landsting till civila samhällets organisationer är viktiga medel för genomförandet av Agenda 2030.

Kommentar: Forum delar bedömningen och anser att det finns mycket kvar att göra för att säkerställa nivåer av finansiering som möjliggör ett verkningsfullt arbete. Det är också, kopplat till förmågan att utöva samhällsstyrning snarare än sektorsstyrning, viktigt att det finns finansiering för civilsamhällets gemensamma infrastruktur både nationellt och regionalt, lokalt. Hur detta ansvar kan tas gemensamt av staten, regioner och kommuner, bör beskrivas i en kommande proposition.

13.4 Öka långsiktigheten vid bidragsgivning

Delegationens bedömning: Regeringen och statliga myndigheter bör aktivt verka för att öka långsiktigheten vid statlig bidragsgivning till civila samhällets organisationer.

Kommentar: Forum har tidigare kommenterat utredningen (Långsiktigt stöd till civilsamhället Ds 2018:13) och där konstaterat att det fanns ett antal förslag men att ambitionsnivån i dessa förslag var för låg. I ljuset av Agenda 2030-målen är den slutsatsen än mer angelägen.

13.5 Civila samhället som genomförare av centrala samhällsfunktioner

Delegationens bedömning: Regeringen bör aktivt verka för att främja och underlätta för samverkan mellan det offentliga och civila samhället och för idéburna offentliga partnerskap i frågor som är av betydelse för genomförandet av Agenda 2030.

Kommentar: Forum anser att det är positivt att betänkandet lyfter idéburet offentligt partnerskap (IOP) som en intresseväckande metod för samverkan mellan det offentliga och den idéburna sektorn. Vi vill dock poängtera att det är mycket lätt hänt att det offentliga tänker på idéburna organisationer som "genomförare" eller "utförare", två begrepp som används i avsnittet som beskriver IOP. Det är emellertid så att en drivkraft bakom att intresset för IOP ökar från idéburna organisationer är möjligheten att vara konkret inbegripen i samhällsutvecklingen i olika verksamheter, men att ändå inte betraktas som en utförare. Det som kännetecknar en utförare är att den utför åtgärder som någon annan har definierat. Idéburna organisationer skapas oftast inte för att utföra vad någon annan sagt åt dem, utan för att göra det som de själva har definierat. Partnerskapet öppnar för att det offentliga och det idéburna närmar sig varandra med respekt för varandras uppdrag och olikheter, och tillsammans definierar mål som behöver nås och hur det kan göras. I den processen kan idéburna organisationer vara proaktiva samhällsförändrare snarare än genomförare.

13.6 Stå upp för rätten att organisera sig

Delegationens bedömning: Regeringen bör fortsatt verka för och stå upp för stärkandet av de medborgerliga och politiska rättigheterna, inklusive rätten att organisera sig, i alla länder.

Kommentar: Forum delar utredningens bedömning.

Forum har vid många tidigare tillfällen konstaterat att rätten att organisera sig trycks tillbaka på många håll i världen, inklusive i vår världsdelen. I EU är det nu ca hälften av länderna som har sänkt betyg i globala uppföljningar av utrymmet för civilsamhället¹, och ett land som har två steg nedåt, Ungern. Också i Sverige finns hot mot rätten att organisera sig, dels från rörelser som hotar och är våldsamma, dels i form av myndighetsutövning som inte görs på ett rättssäkert sätt.

---

¹ Civicus, global monitor: <https://monitor.civicus.org/>

Förmågan att begränsa den våldsamma organiseringen samtidigt som den fredliga ges gynnsamma villkor, är en central utmaning.

Med vänlig hälsning

Göran Pettersson
Generalsekreterare
Forum – idéburna organisationer med social inriktning